

Onsdag den 7. februar 1951, kl. 10.

For kommissionen mødte fhv. folketingsmand, pastor Johannes Carl Schmidt.

Formanden: (Holger Eriksen) Hr. pastor Schmidt, De var i tidsrummet fra 21. september 1920 til 2. april 1939 medlem af den danske rigsdag.

Schmidt: Ja.

Formanden: De repræsenterede det tyske mindretal i Nordslesvig. Efter hvad der foreligger oplyst, er De født den 9. juni 1869. Det er rigtigt?

Schmidt: Ja.

Formanden: Jeg går ud fra, at De stadig har dansk statsborgerret?

Schmidt: Ja.

Formanden: Jeg går også ud fra, at De er bekendt med den opgave, der er stillet denne kommission, bl. a. at undersøge samtlige politiske og militære forhold, som kan tjene til bedømmelse af, hvorvidt der er grundlag for at gøre ansvar gældende overfor ministre eller andre særlig ansvarlige i forbindelse med Danmarks besættelse af tyske tropper den 9. april 1940. Det, man fra kommissionens side ønsker at spørge Dem om, er foranlediget ved nogle af Dem fremsatte udtalelser, gengivet i en fornylig udkommen pjece: „Fra utrykte Kilder“, udgivet af hr. A. Olesen, Aabenraa. Inden afhøringen begynder, gør jeg opmærksom på, at der påhviler kommissionens medlemmer diskretionspligt, og jeg tør gå ud fra, at De for Deres vedkommende vil føle Dem bundet ved den samme diskretionspligt, også vedrørende Deres egne udtalelser? — Har De forstået mig?

Schmidt: Ja ja, jeg har forstået. Må jeg dertil føje et par ord. Jeg ønsker jo nok at få et udførligt stenografisk referat, for at jeg muligvis kan rette, hvad jeg synes der skulle rettes.

Formanden: Der kommer et stenografisk referat.

Schmidt: Men at det også tilstilles mig, ikke sandt? således som jeg var vant til det, når jeg talte i folketinget. Dér fik jeg også et sådant referat og havde lov til at rette, hvad jeg syntes der skulle rettes.

Formanden: De får et referat, og De har naturligvis lov til at rette sproglige fejltagelser på samme måde som i rigsdagen, men naturligvis ikke realiteter. Det har De jo heller ikke haft lov til i rigsdagen.

Schmidt: Og jeg må måske tage det forbehold, at selvfølgelig føler jeg mig forpligtet til at overholde denne tavshedspligt, men skulle det fra andre sider ikke overholdes og man retter angreb mod mig, så må jeg jo have lov til at værgе mig, ikke sandt?

Formanden: De har naturligvis lov til at sige til offentligheden, hvad De siger i forsvaret, hvis De bliver angrebet; det kan der jo ikke være tvivl om. — Men så går vi tilbage til den pjece, der her er tale om. Dér søges nærmere dokumenteret de allerede tidligere offentligt fremsatte påstande om, at der den 17. marts 1940 eller i hvert fald i dagene deromkring skulle være afholdt et møde i Doberan ved Rostock mellem danske og tyske forhandlere, og her skulle der være truffet forhåndsaftale om en såkaldt gnidningsløs tysk besættelse af Danmark, d. v. s. uden at der fra dansk side blev gjort modstand. Der er blevet hævdet, at den daværende udenrigsminister P. Munch skulle have deltaget i mødet som leder af den danske forhandlingsdelegation. Idet jeg straks bemærker, at dr. Munch overfor kommissionen i sin tid på forespørgsel har erklæret aldrig at have deltaget i et sådant møde og intet iøvrigt at kende til et sådant mødes afholdelse, vil jeg nu spørge Dem, om De fastholder det af Dem i nævnte pjece side 35 i et brev af 15. november f. å. meddelte. Brevet er sendt til hr. Olesen, udgiveren af pjecen. Jeg går ud fra, at det er Dem bekendt, men jeg læser det op af hensyn til det stenografiske referat. Der står i brevet:

„De har henvendt Dem til mig ang. Doberan-Rostockmødet. Det er rigtigt, at jeg ved et Tilfælde blev Vidne til, at Dr. Munch og Dr. Jacobsen samme Dag, 17. Marts 1940 var tilstede i Rostock.

Jeg var dengang i Mecklenburg i et fuldkommen privat Ærende og var ikke saa lidt overrasket over at møde Dr. Munch i Rostock. Vi havde en kort Samtale. Dr. Munch mente at skulle forklare sin Tilstedeværelse som et Weekendbesøg. Min Overraskelse forøgedes, da jeg kort efter mødte Dr. Jacobsen og erfarede, at han var tilstede, for muligvis at assistere ved Forhandlinger mellem Munch og Himler. Da jeg snart mærkede, at mit tilfældige Ophold i Rostock paa begge Sider virkede generende, prøvede jeg ikke paa at faa nærmere Besked, men reiste videre.

Det var for mig dog klart, at det ikke var Smaating man vilde tale om, vel nærmest om Krigens videre Forløb, og at det muligvis kunde betyde, at Danmark blev inddraget i Krigen, men det Positive jeg har at sige om Doberan-Rostockmødet indskrænker sig til, at de to Herrer Munch og Jacobsen var i Rostock samme Dag.“

Det er det brev, De har sendt, og De mener stadigvæk at kunne fastholde rigtigheden af den påstand, der dér er fremsat? Inden jeg spørger derom, gør jeg dog opmærksom på, at der er en regel her i Danmark, som går ud på, at ingen minister kan forlade landets område uden i forvejen at have indhentet kongens tilladelse. Vi har undersøgt, om der foreligger noget sådant for dr. Munchs vedkommende på det pågældende tidspunkt, og jeg skal, inden De svarer, oplæse for Dem følgende skrivelse, som vi har modtaget fra kongens kabinetssekretær:

„I anledning af kommissionens forespørgsel i skrivelse af 27. f. m. angående kommissionens undersøgelser vedrørende de fremkomne påstande om, at daværende udenrigsminister Munch den 17. marts 1940 skal have deltaget i et møde i Rostock skal kabinetssekretariatet herved efter en gennemgang af kabinetssekretariatets journaler og arkiv meddele, at der ikke ses at være meddelt den daværende udenrigsminister tilladelse til at udrejse af landet i marts måned 1940.“

underskrevet: G. Bardenfleth.

Altså, fastholder De stadigvæk påstanden?

Schmidt: Jeg må måske gøre de herrer opmærksom på, at det selvfølgelig ikke er så let at fastholde i sin hukommelse alle de detaljer, der ligger så langt tilbage, men De ser af denne fremstilling her, at jeg var

meget overrasket. Jeg tænkte aldrig på, at man kunne træffe Munch dér, eller Jacobsen, så på een gang at træffe den ene og så at træffe den anden, det hæfter sig jo fast i hukommelsen, og jeg kan ikke sige andet i dag, end at jeg har set de to herrer dér. Nu er der en ting mere. Der står omtalt den 17. marts. Det hører med til de detaljer, som — jeg havde dengang ingen sekretær og ingen skriverhjælp; jeg førte ikke dagbog og havde heller ikke tid til det. Det hviler på mit bekendtskab med dr. Jacobsen, og jeg har ingen grund til at betvivle det, når han siger, at det var den 17. marts. Det er ikke min hukommelse, men det hviler på mit bekendtskab med dr. Jacobsen. Men det andet, at jeg har set de to herrer, talt med de to herrer, det kan jeg med min bedste vilje ikke tage tilbage, for det står så fast i min hukommelse, at det er for mig helt umuligt at nægte, hvad mine øjne har set, hvad mine øren har hørt.

Formanden: Jeg forstår altså nu, at De fastholder på et eller andet tidspunkt at have mødt dr. Munch og dr. Jacobsen i Rostock?

Schmidt: Ja.

Formanden: Men at De ikke har nogen erindring om datoen. Har De nogen erindring om, hvilken måned det var? De siger, at datoen har De fra dr. Jacobsen. Spørgsmålet er så, om det med datoen dækker en bestemt dag i måneden, eller det er muligt, at der kan være tale om andre måneder.

Schmidt: I den samme pjece står der omtalt Sepp Tiefenbacher; han taler om februar—marts. Han er altså heller ikke så helt klar over det. Det kan jeg ikke sige noget om, men det var dér i foråret.

Formanden: Men De er sikker på, at det var i 1940? Det kan ikke have været 1939 f. eks.?

Schmidt: Nej.

Formanden: Det må have været 1940?

Schmidt: Ja.

Formanden: Men De har altså ikke erindring om, hvorvidt det var januar, februar eller marts?

Schmidt: Nej, det kan jeg ikke sige bestemt. Som sagt, jeg har ingen grund til at betvivle, at dr. Jacobsen husker ret, men det ved jeg ikke noget om. Jeg kan i det mindste sige, at jeg har været i Tyskland på den tid. Jeg har her to breve*), som jeg har skrevet til min kone, et kort fra Flensburg af 15. marts og så et brev fra Celle

*) A Nr. 30 og 31 (med oversættelser).

den 21. marts. Hvis De ønsker det, vil jeg gerne oplæse dem; jeg kan også give Dem dem, men de er skrevet med gotiske bogstaver, så de er måske lidt vanskelige at læse for Dem.

Formanden: For mig er de det måske, men det er ikke nogen vanskelighed for os at få dem læst.

Schmidt: Jeg havde lyst til at læse i hvert fald noget af det op.

Formanden: Det vil kommissionen gerne høre.

Schmidt: Jeg læser det først, således som jeg har skrevet det på tysk, og hvis herrerne ønsker det, oversætter jeg det.

Formanden: Ja mange tak; jeg tror, kommissionen gerne vil høre det.

Schmidt: Og hvis De ønsker det, vil jeg mod kvittering gerne aflevere disse breve. — Jeg skriver i dette brev:

„Es freut mich, dass ich die Zeitungen erhielt, die viel erschütterndes aber auch ermunterndes berichten über Finnland und Skandinavien. Man wird sich doch wohl ermannen zu einem Skandinav-Bund, wenn auch Dänemark nicht mitgeht, vielleicht auch Norwegen nicht. Norwegen wird doch wohl auch so weit kommen.“

Jeg oplæser dette, for at De kan se, hvad der beskæftigede mine tanker, hvad mine tanker gik ud på: at det var meget heldigt, hvis Skandinavien holdt sammen og holdt sig udenfor. Det fremgår helt klart af dette her. Jeg siger det, fordi jeg har læst i aviserne, at man taler om „usle motiver“, som jeg har haft, og slige ting. Dette er et temmelig klart bevis for, at mine tanker gik i en helt anden retning: at bevare Danmark for krigens ødelæggelse, og hvis de herrer gerne vil vide det, har jeg ingen grund til at skjule, at jeg jo på ingen måde anklager dr. Munch, og at jeg nærmest ser således på det, at Munch har beskyttet Danmark for krigens ødelæggende virkninger. Således ser jeg på det; jeg ved, man kan se anderledes på det, men det er mit syn.

Formanden: Ja, det er Deres opfattelse, hvis Munch overhovedet har ført sådanne forhandlinger; andre kan have en anden opfattelse. Men det, der har interesse i denne forbindelse, når De kommer ind på Deres brev, er, at til trods for at De den 21. marts skriver hjem til Deres kone og beskæftiger Dem med Skandinaviens forhold og med

fremtiden, siger De ikke et ord i Deres brev om, at De har truffet dr. Munch.

Schmidt: Nej, men det har sine gode grunde. Jeg har selv netop nu set et sådant brev fra den tid. Det var krigstid, og der var meget streng censur, og jeg kunne vise andre breve, som min kone har fået, hvor der var ulæseliggjort, hvad jeg havde skrevet. Og så meget vidste jeg også, at hvis jeg skrev om disse ting, kom det ikke gennem censuren, når det kom til grænsen. Jeg husker ikke så nøje, om jeg har anstillet sådanne overvejelser, men det lå meget nær, for det var passeret før, at man havde gjort ulæseligt, hvad jeg havde skrevet til min kone. Og jeg kommer jo tilbage fra rejsen; så har jeg tid nok til at fortælle, hvad der er sket. Nej, her står ikke noget om det.

Formanden: Nu er det blevet påstået af hr. Guldberg, at han er i besiddelse af et brev, som De har skrevet til Deres kone under den rejse, og hvori De har omtalt det. Nu forstår jeg af det, De siger her, at det er ganske udelukket; De kunne ikke skrive noget sådant til Deres kone, fordi de kunne risikere, at censuren . . .

Schmidt: Ja undskyld, ganske udelukket, det kan jeg ikke sige, for det afhænger af de overvejelser, jeg gør i det øjeblik. Men jeg er i det mindste overbevist om, at sådan noget gik ikke igennem.

Formanden: Og derfor er det sandsynligt, at De ikke har skrevet det. Men hvordan er det med det brev, De skal have skrevet til Deres kone?

Schmidt: Jeg blev meget overrasket, da jeg læste i pressen, at han skulle være i besiddelse af et brev, Jeg har henvendt mig til ham og sagt: Hvordan kan det være? og så har han skrevet til mig, at det var noget, som jeg tror „Nationaltidende“ havde påstået, men det havde han ikke, men han havde hørt, at jeg havde talt om det til andre. Det har Guldberg skrevet til mig.

Formanden: Dette brev er altså ude af sagaen. Det eksisterer ikke. De har ikke skrevet andre breve?

Schmidt: Jeg går ikke så vidt, at jeg siger, at det eksisterer ikke. Det er ikke umuligt, at jeg har skrevet et brev, men det er næsten umuligt, at sådanne meddelelser kunne komme igennem. De ville have gjort dem ulæselige. Men jeg har ikke set dette brev. Vi har set efter, men vi finder ikke et sådant brev.

Formanden: Hvordan skulle hr. Guldberg være kommet i besiddelse af et personligt brev, som De har skrevet til Deres kone?.

Schmidt: Ja det kunne jeg heller ikke forstå. Det kan jeg heller ikke forstå.

Formanden: Men altså, det brev, der ligger her, og som vi må låne, er dateret 21. marts 1940?

Schmidt: Ja.

Formanden: Og det er fra Celle?

Schmidt: Ja, dér har jeg en plejedatter, der er gift, i Celle i Hannover.

Formanden: De var rejst ned for at besøge hende?

Schmidt: Ja.

Formanden: Men De tog gennem Rostock. Er det den naturlige vej?

Schmidt: Nej, det er ting, som jeg ikke er klar over. Jeg har ikke så sjældent været i Mecklenburg ved forskellige lejligheder. For det første har jeg en datter, der dengang var gift i Østpreussen, og hende har jeg jo besøgt. På hjemvejen tog jeg mest til søs til Warnemünde og så videre over Rostock. I det hele taget har jeg altid gerne besøgt Rostock; det er en smuk by med gamle arkitektoniske minder. Men jeg har også været i Mecklenburg engang for at holde et foredrag; det har jeg endda været to gange, og jeg har været der engang for at studere de kolonisationsforetagender, man havde dér. Mecklenburg er meget tyndt befolket, og så fandt de på at ville udstykke en del, og dér drog de folk til fra Eiffelområdet. Det er mennesker, som lever på meget mager jord og er gode til at arbejde sig frem, men det er katolikker. Der blev talt en del om det i aviserne, og jeg har altid interesseret mig meget for dette, og så har jeg også været der engang for at se på disse forhold. Det er sådanne forskellige lejligheder, hvor jeg har været der, og som sagt, da jeg ingen sekretær har, der kan udrede: Hvornår var det, og hvornår var det? kan jeg ikke fastlægge, om det var i den forbindelse eller i en anden forbindelse.

Formanden: De kan altså i og for sig ikke give os nogen forklaring på, hvorfor De, når De skal besøge Deres datter i Celle, rejser over Rostock?

Schmidt: Nej.

Formanden: Da De kommer hjem, fortæller De så Deres kone om mødet med dr. Munch?

Schmidt: Det har jeg sandsynligvis nok gjort, for jeg fortæller min kone alt.

Formanden: Talte De om det til andre mennesker?

Schmidt: Jeg har spurgt min kone: Husker du det? og hun har sagt nej, det kan jeg ikke sige. Nu skal man jo altid huske på, at siden den tid er der blevet sagt så meget, pressen har været inde på det, og så er det meget vanskeligt at skelne mellem: Hvad har jeg vidst dengang, hvad hørte jeg dengang, og hvad har jeg hørt senere? Altså, min kone er inde i disse ting, selvfølgelig, jeg har ikke tiet overfor hende om dette her, men De kan ikke benytte hende som vidne.

Formanden: Lagde De nogen særlig vægt på betydningen af det møde i Rostock, dengang De traf dr. Munch? Havde De da følelsen af, at det var et vigtigt møde?

Schmidt: Når jeg træffer udenrigsminister Munch dér i Rostock og jeg træffer en herre, der skal være med til forhandlinger, så tænker jeg jo, at det må være betydelige ting, ellers kommer Munch jo ikke med. Det har beskæftiget mig i mine tanker. Der er skrevet, at det er mærkeligt, at jeg har holdt min viden tilbage så længe, og nu overfalder jeg dr. Munch, som ikke lever mere, det er ikke pænt o. s. v. Sagen ligger helt anderledes. Dette, at jeg ved en tilfældighed kom til at se dr. Munch og tale med dr. Munch, måtte jo vække mange tanker i mit hoved, og disse tanker gik i den retning, at jeg var bekymret over, hvad der kunne komme ud af dette her. Der var krig allerede dengang, og der var jo mulighed for, at Danmark på den ene eller anden måde blev draget ind i den. Sådanne tanker var der, men jeg vidste jo ikke, hvad de herrer har sagt til hinanden, eller hvad der blev aftalt. Det vidste jeg intet som helst om og har heller ikke prøvet at få noget at vide.

Formanden: Var det om formiddagen, De traf dr. Munch?

Schmidt: Det var vistnok om formiddagen. Jeg tror nok, det var tidligt om morgenen. Vi har vistnok boet i samme hotel og er mødtes til kaffen. Det kan jeg ikke sige bestemt, men jeg tror nok, det var således.

Formanden: Kan De tilfældigvis huske, hvilket hotel De boede på dengang?

Schmidt: Hvis vi kunne spadserere til Rostock, kunne jeg vise hotellet, men jeg ved ikke, hvad navn det havde.

Formanden: Men De mener, De boede på hotel sammen med Munch, og det var ved morgenkaffen?

Schmidt: Det mener jeg, men vi har ikke drukket kaffe sammen.

Formanden: Hvor lang tid går der så, inden De træffer hr. Jacobsen?

Schmidt: Med Jacobsen var det en meget kort samtale. Han var måske lidt nervøs, han havde ikke lyst til at udtale sig, udover at han var tilstede for at tage del i forhandlinger. Men hvad forhandlingerne drejede sig om o. s. v., fik jeg ikke at vide, og jeg ville heller ikke trænge ind på ham, for jeg kunne jo nok mærke, at han

Formanden: Der står dog noget om, at han har fortalt Dem, at han var tilstede, fordi han muligvis skulle assistere ved forhandlinger mellem Munch og Himmler. Det står i Deres brev. Det har dr. Jacobsen fortalt Dem, ikke sandt?

Schmidt: Den forklaring har jeg afgivet, ja.

Formanden: Altså, hr. Jacobsen har sagt til Dem, da de traf ham i Rostock, at han var tilstede, fordi han muligvis skulle assistere ved forhandling mellem Munch og Himmler?

Schmidt: Ja ja, jeg kan selvfølgelig ikke sige helt bestemt, hvad han ordret sagde, det kan jeg ikke, men det var meningen, det var indholdet.

Formanden: Syntes De ikke, at det var mærkeligt, at hr. Jacobsen, der skulle deltage i sådanne yderst hemmelige forhandlinger, straks fortalte Dem, at det var dem, han skulle deltage i? Var det ikke mærkeligt?

Schmidt: Det ved jeg nu ikke. Et vist tillidsforhold eksisterer jo mellem folkefæller, ikke sandt? Nu vil jeg slet ikke røre ved, at han er en fjern slægtning — det er temmelig fjernt —, men han var jo et tysk menneske, og han havde jo ingen grund til netop at holde tilbage, at der var forhandling.

Formanden: Jeg må måske gøre Dem opmærksom på, at vi har gennemgået en række tyske dokumenter vedrørende besættelsen og den tid, der gik forud. Af alle disse dokumenter fremgår det, at tyskerne lagde den stærkeste vægt på, at kun et meget lille mindretal fik kendskab til, hvad der skulle foregå. Vi kan se af disse tyske dokumenter, at man lige indtil den 8. april gør alt, hvad man formår, for at hindre Danmark og øvrige lande i at få kendskab til, hvad det er

man tilsigter, ligesom man er meget interesseret i at få at vide, hvorledes Danmarks reaktion i virkeligheden vil være. Er det ikke mærkeligt, når man holder alting så stærkt hemmeligt, som man gør, at man så for det første blander hr. Jacobsen ind i det, og for det andet at hr. Jacobsen ræsonnerer, som De siger: mellem folkefæller kan man jo dog sige, hvad man vil — hvoraf man altså skulle udlede, at oplysning om disse forhandlinger kunne komme til en hvilken som helst tysker praktisk talt? Synes De ikke det er mærkeligt?

Schmidt: Nå, det ved jeg ikke. Den rolle, som Jacobsen måske skulle spille der, kunne jo ikke være andet end at — han var jo en repræsentant for den nationalsocialistiske verdensanskuelse, og han interesserede sig for danske forhold og kendte måske lidt til dem, og de tyske deltagere i forhandlingerne har muligvis villet spørge: Hvorledes bedømmer du det, og hvorledes bedømmer du det? Men det var jo en helt underordnet rolle, han spillede der.

Formanden: Det var det utvivlsomt, for det viser sig, at det er militæret, der i forbindelse med Hitler har lagt planerne, og partiet som sådant er holdt uvidende om disse forhandlinger, hvad der er ganske naturligt; det var en militær opgave; selv fremtrædende militærpersoner, der skulle have med det at gøre bagefter, selv en mand som von Kaupisch var holdt uvidende om, hvad der skulle ske. Men hr. Jacobsen?

Schmidt: Han har ikke meddelt mig noget som helst om, hvad der skulle forhandles om, men der skulle forhandles.

Formanden: I et møde med dr. Munch?

Schmidt: Ja.

Formanden: Nu var De før selv inde på . . .

Schmidt: Nej, altså, Munch? jeg ved ikke, om han har sagt, at der skulle forhandles med Munch, men i den fremstilling, som nu er kommet, siger han jo: det blev mig meddelt, at Munch var tilstede. Om jeg har meddelt ham det — det ved jeg ikke, det tror jeg ikke. Jeg har lige før truffet Munch, men hvad? han kendte jo heller ikke Munch. Men altså, der var forhandlinger i gang mellem tyske og danske, og der skulle han muligvis assistere. Jeg kan ikke fastlægge mig nøjagtigt på, hvad han har sagt; det kan jeg ikke i min hukommelse.

Formanden: Han har muligvis ikke nævnt Munchs navn.

Schmidt: Nej, det kan godt være. Jeg får mere det indtryk af det, jeg nu ved, at det er blevet sagt med en vis overraskelse, at Munch selv var tilstede. Om han ikke har vidst det i forvejen, det ved jeg ikke.

Formanden: Nu var De selv før inde på det mærkelige i, at De stort set har holdt Deres viden for Dem selv indtil for forholdsvis kort tid siden. Hvad er det, der bevirker, at De pludselig, om jeg så må sige, genopfrisker Deres viden om dette møde, som De i og for sig ikke har talt om under hele krigsperioden og heller ikke har talt om, før historien om Doberanmødet kommer til at gå? Sker der henvendelse til Dem fra dr. Jacobsen, fra Guldborg, eller fra andre, som spørger Dem, om De ikke på en eller anden måde skulle have en erindring om noget vedrørende denne sag?

Schmidt: For det første er det ikke helt rigtigt, at jeg har holdt min viden fuldkommen tilbage. Nogle venner har jeg fortroligt gjort opmærksom på det, men netop sådan: der er passeret mig noget mærkeligt, noget, der har overrasket mig, jeg har set disse herrer, der må være foregået forhandlinger. Men dengang anede jeg ikke, hvad det kunne være. Ja, jeg anede, at det måtte hænge sammen med krigen, som jeg siger her, og hvem ved, hvad der kan komme ud af det. Men jeg har jo på ingen måde villet bringe Danmark i forlegenhed, og derfor holdt jeg det for rigtigt at holde min viden tilbage. Når jeg nu kommer med den, hænger det selvfølgelig sammen med, at nu er det rygtedes, dette om Doberan og Rostock, og når det er et faktum, at man har truffet en aftale — hvad så aftalen går ud på, er en sag for sig —, men når man har truffet en aftale mellem Danmark og Tyskland, er det efter min mening temmelig umuligt, at man kan gøre andre ansvarlige for, at de stod til tjeneste for ordrer, der kom fra regeringen om, at man skulle stå til tjeneste og opfylde de krav, som besættelsesmagten stillede — eller når folk søgte forbindelse eller havde forbindelse med besættelsesmagten, muligvis netop for selv at hjælpe med til, at de forhold dannede sig så gnidningsløst som muligt. Når nu de skal dømmes for dette, hvad jo mange har været udsat for, og hvad jeg personlig jo også har mærket en del til, så kan de herrer nok forstå, at så er det betids, at jeg kommer med min viden, som heller ikke i dag skal bringe Danmark i forlegenhed, for jeg må endnu en gang sige: jeg bedømmer

det jo således, at Munch har gjort landet en stor tjeneste.

Formanden: De nævnte — det er bare for en ordens skyld, jeg gør opmærksom på det —, at det var et faktum, at der var truffet en aftale. Det er et faktum, at en række straffede personer her i Danmark har udbredt et rygte om en sådan aftale. Det er endvidere et faktum, at De har nævnt, at en række navngivne danskere skulle have deltaget i disse forhandlinger. For alle disse danskeres vedkommende foreligger der positive beviser for, at de ikke har deltaget. Dr. Munch er død, der ligger sagen altså noget anderledes, men for alle de øvriges vedkommende har vi beviser for, at det er pure opspind, hvad der er sagt. Og nu spørger jeg Dem igen: De siger, at det er situationen, der har fået Dem til at komme frem med Deres viden, men der har også været en ydre foranledning. Hvem er det, der har henvendt sig til Dem for at bede Dem afgive en sådan erklæring? De er jo ikke kommet med den selv; det fremgår, at Olesen har anmodet Dem om det. Er det Guldborg, er det Jacobsen, der har bedt Dem komme med en sådan oplysning?

Schmidt: Det er fuldkommen tilstrækkeligt, at Olesen har henvendt sig til mig, og der fremkommer jeg med min viden. Jeg har ingen grund til ikke at gøre det; jeg ser jo således på det; de herrer ser anderledes på det. Jeg har jo ikke indsigt i, hvad De nu siger mig, at De har beviser. Disse beviser kender jeg ikke; jeg kan kun holde mig til det, jeg kender, og jeg kender, jeg ved, at jeg har set dr. Munch der og talt med dr. Munch, og jeg ved, at jeg har talt med ham på samme dag. Det er alt, hvad jeg ved.

Formanden: Blot ikke, hvornår det er. Det er dr. Jacobsen, der repræsenterer Deres hukommelse med hensyn til tidspunktet. Men har De talt med denne dr. Jacobsen senere?

Schmidt: Senere?

Formanden: Om denne sag?

Schmidt: Jeg har været sammen med ham i Tyskland under krigstiden, men bagefter har han været heroppe et par gange.

Formanden: Han har besøgt Dem i Deres hjem efter befrielsen?

Schmidt: Efter at denne drøftelse er kommet frem, mener De?

Formanden: Ja.

Schmidt: Ja, da har jeg skrevet til ham og også truffet ham engang.

Formanden: Og dèr har De diskuteret dette møde i Rostock dengang?

Schmidt: Ja, det har vi vel også.

Formanden: De har været så venlig at ville overlade os brevet til Deres kone. De er vel ikke i besiddelse af den brevveksling, De har haft med dr. Jacobsen om denne sag?

Schmidt: Det er jo mere mundtligt. Hvad jeg har skrevet, er måske, om vi kunne træffes, eller sådan noget; det ved jeg ikke.

Rasmus Hansen: Se, pastor Schmidt, De har nu forklaret for kommissionen, at ifølge Deres hukommelse står det absolut fast, at De har mødt dr. Munch i Rostock. Som repræsentant for en tidligere parlamentarisk kommission har jeg haft til opgave at tale med dr. Munch om, hvorvidt det virkelig kunne være rigtigt, at han med et eller andet formål omkring den opgivne dato havde været i Rostock. Dr. Munch svarede bestemt nej. Nu ligger han i sin grav og kan ikke imødegå Deres forklaring; den fremkommer ikke på et tidspunkt, hvor han har mulighed derfor. Jeg finder, det er min pligt at nævne det for Dem, inden De bliver færdig med Deres forklaring. Når jeg nu har nævnt dette for Dem, giver det Dem så ikke anledning til at overveje, hvorvidt De ikke gør Dem skyldig i en fejltagelse?

Schmidt: Ja, jeg har gjort de herrer opmærksom på det psykologiske i det hele. Det må jo være klart for Dem. Jeg er overrasket, da jeg træffer ham dèr; jeg er overrasket, da jeg træffer den anden herre, og netop denne overraskelse volder jo, at det sætter sig fast i min hukommelse. I andre ting kan der være erindringsforskydning, men i dette er det umuligt for mig at sige: jeg har ikke set ham, jeg har ikke truffet ham. Nej, det husker jeg, det husker jeg, og når dr. Munch har nægtet det — jeg ved ikke, om de herrer sagde, at han har nægtet det —, så må de herrer vide, at jeg er så vidt inde i historien, også i den europæiske historie, ikke blot i den danske, at jeg ved, at der altid har været tilfælde, hvor man følte sig forpligtet til at fortie eller nægte, hvad der bagefter viste sig at være virkelighed. Der var, som der er gjort opmærksom på, J. C. Christensen i sin tid med Lütken-forhandlingerne, og Brandes med de vestindiske øer, men det indskrænker sig ikke til Danmark; jeg kender andre tilfælde i Europas historie, hvor statsmænd har følt sig forpligtet til at sige nej, og jeg dømmer ikke — det afholder jeg mig fuldkommen fra —,

om noget sådant er berettiget i et højere øjemed i det mindste. Jeg har altid tænkt højt om dr. Munch og gør det endnu, og når han har benægtet det, har han vel ment, at han ikke var berettiget til at sige det. Det skal man måske se ud fra et højere synspunkt; der kan være vanskelige stillinger, hvor man føler sig nødt til at gøre noget, som man ellers ikke gør. Det er ikke det samme som at betvivle hans sandfærdighed.

Busch-Jensen: Hr. pastor Schmidt, jeg vil gerne have lov at stille Dem et par spørgsmål for at kunne klare for mig selv, om jeg har opfattet rigtigt, hvad de forklarede ved begyndelsen af denne sammenkomst. Jeg forstod, at De har eller havde to døtre bosat i Tyskland.

Schmidt: To døtre bosat i Tyskland; ja den ene er en plejedatter.

Busch-Jensen: Men altså, Deres personlige interesse kunne føre Dem til den ene og til den anden. Den ene, vi har hørt om, boede i Celle, den anden boede i Østpreussen?

Schmidt: Ja.

Busch-Jensen: Hvor?

Schmidt: Goldap. Hun har først boet et andet sted, men nu i Goldap.

Busch-Jensen: Går rejsen fra Flensburg til Goldap over Rostock?

Schmidt: Ja, det gør den, især på hjemvejen ved jeg, at jeg valgte søvejen, altså over Königsberg og hvad hedder det? de har en havneby dèr, Zoppot, og derfra til Warnemünde og så videre med banen.

Busch-Jensen: Det er meget rigtigt, men det skib går ikke til Rostock; det stopper i Warnemünde.

Schmidt: Men når jeg er så tæt ved Rostock, besøger jeg gerne Rostock, fordi Rostock er så gammel og smuk en by.

Busch-Jensen: Javel, men jeg forstod det sådan, at rejsen til Deres plejedatter i Goldap går i og for sig ikke over Rostock.

Schmidt: Jo, når man vælger landvejen hele turen, så mener jeg nok den går over Rostock.

Busch-Jensen: Det er muligt, men jeg går ud fra, at dr. Schmidt rejste med toget, med jernbanen.

Schmidt: Ja, med jernbanen — når man rejser med jernbanen.

Busch-Jensen: Det skal vi ikke gå længere ind på. Da talen var, dr. Schmidt, om anledninger, der kunne føre Dem til Rostock, nævnte De nogle interesser, som De havde i et arbejde, et koloniseringsarbejde, der

foregik deromkring, og nogle interesser i den gamle smukke by.

Schmidt: Ja.

Busch-Jensen: Jeg forstod det således, at De har ikke nogen erindring, nogen personlig erindring om, at Deres rejse i marts 1940 netop førte Dem til Rostock.

Schmidt: Nej, ikke så bestemt. Jeg siger, jeg har ved flere lejligheder....

Busch-Jensen: Ja det forstår jeg.

Schmidt: Jeg kan ikke sige det så bestemt.

Busch-Jensen: Men jeg forstod Dem sådan, at De har ikke nogen bestemt erindring om, at den rejse, som jeg skal komme til om lidt, i marts 1940, netop førte Dem til Rostock.

Schmidt: Nej, ikke at det var netop dengang.

Busch-Jensen: Så foreligger der, som De nævnte for os, to breve, eller et brev og et brevkort, fra Dem fra en rejse i marts 1940, en rejse, som fører Dem over Flensburg. Der er brevkortet dateret den 15., og derefter er der et brev dateret den 21. i Celle. Forstår jeg det sådan, at andre breve til Deres hjem eller til Deres hustru fra den rejse foreligger der ikke?

Schmidt: Nej — ikke det jeg ved.

Busch-Jensen: Og rejsen til Celle og tilbage igen fører Dem i hvert fald heller ikke over Mecklenburg?

Schmidt: Nej, nej, men der er jo tid nok til at gøre en....

Busch-Jensen: Ja, det er et ræsonnement, men det, jeg spurgte Dem om, er: Har De nogen som helst personlig erindring om, at De på den rejse....

Schmidt: Nej, det kan jeg ikke påstå.

Busch-Jensen: Tak. Så har jeg forstået det rigtigt. Altså, jeg må gå ud fra, at det står fast i Deres erindring, støttet på Deres breve, at De i de dage, det drejer sig om, har været i Hannover, i Celle?

Schmidt: Ja, det er ikke i erindringen, men det ligger der bevis for.

Busch-Jensen: Ja, der støtter erindringen sig på håndgribelige kendsgerninger. Men må jeg så spørge Dem, dr. Schmidt.... (Afbrydelse). Man påtaler, at jeg siger dr. Schmidt, men pastor Schmidt er jo æresdoktor i Kiel.

Schmidt: Ja, jeg er æresdoktor i det teologiske fakultet, men det gælder jo ikke her.

Busch-Jensen: Har pastor Schmidt det trykte, hvor Deres brev er gengivet? Jeg

beder Dem sammen med mig læse lidt i det brev.

Schmidt: Skal jeg læse det?

Busch-Jensen: Nej, vi kan læse det sammen.

Schmidt: Ja det kan vi gerne, men hvorledes skal vi gøre det?

Busch-Jensen: Jo, hvis pastor Schmidt vil tage brillerne på og følge med, så tror jeg vi kommer over det. Der står i brevet: „Petersholm, 15.11.1950. Herr Olesen. De har henvendt Dem til mig ang. Doberan-Rostockmødet. Det er rigtigt, at jeg ved et Tilfælde blev Vidne til, at Dr. Munch og Dr. Jacobsen samme Dag, 17. Marts 1940 var tilstede i Rostock“. Ikke? det står dér? Må jeg forstå det, vi har talt om indtil nu, således, at De har ingen personlig erindring om og intet personligt dokument at støtte Dem på med den udtalelse dér?

Schmidt: Min erindring går ikke så vidt, at jeg kan sige, det var den dag. Dér har jeg støttet mig til dr. Jacobsen.

Busch-Jensen: Det forstår jeg, men om jeg må bruge det udtryk, som personligt vidne om, hvad der er foregået den 17. marts, som personligt vidne vil De ikke melde Dem?

Schmidt: Personlig ved jeg helt nøjagtigt, at jeg har set og talt med Munch. Det er det eneste, som står fast for mig, og derfor sammenfatter jeg det til slut i, at det eneste positive, jeg ved, er dette.

Busch-Jensen: Men pastor Schmidt, jeg holder så meget af at blive ved een ting ad gangen. Det, jeg spørger Dem om, er: Når De skriver: „samme dag, 17. marts“, så har jeg fået ud af det, som De indtil nu har sagt, at datoen 17. marts har De ikke noget personligt holdepunkt for, når De skal udtale Dem som vidne?

Schmidt: Nej, ikke mere end det, at disse breve beviser, at der er en mulighed for, at det har været dér.

Busch-Jensen: Eller de viser, at der ingen mulighed er for det?

Schmidt: Jo, der er mulighed for det.

Busch-Jensen: Ja, der går jo tog hver dag, men brevene viser, at De har været i Vest-tyskland.

Schmidt: Men derfor kan det godt være

Busch-Jensen: Undskyld, at jeg afbryder. Jeg bryder mig ikke om ræsonnementer.

Schmidt: Jeg siger, at det kan jeg ikke sige noget bestemt om.

Formanden: Må jeg lige gøre opmærksom på, at De forklarede før, at De på den rejse, der er tale om, tog med damperen på hjemrejsen.

Busch-Jensen: Nej undskyld, det har pastor Schmidt slet ikke sagt. Pastor Schmidt har sagt, at pastor Schmidt, når han var i Østpreussen, undertiden tog hjem med damperen fra Zoppot til Warnemünde og så videre fra Warnemünde, men det har pastor Schmidt ikke sat i nogen som helst forbindelse med denne rejse til Celle.

Schmidt: Jeg har ikke påstået det. Det kunne have været der, det kunne have været en anden gang.

Busch-Jensen: Men så skriver De her, at det var den 17. marts. Nu holder jeg mig til det, for jeg vil gerne have, at vi er enige om, at dette den 17. marts støtter De hverken på Deres hukommelse eller på de breve, De har, men på ræsonnement. Det er vi enige om?

Schmidt: Nej, det støtter sig alene på Jacobsens udtalelse.

Busch-Jensen: Nu skriver De her i brevet: Jeg var dengang i Mecklenburg. Det skal vi altså nu tage med det forbehold, som følger af, hvad vi her har drøftet. Så står der: i et fuldkommen privat ærinde. Er det indiskret af mig at spørge Dem, hvad det har været for et privat ærinde, idet jeg nævner igen, at Deres rejse gjaldt Deres datter i Celle? Den anden rejse kunne gælde en plejedatter i Goldap, men De skriver her i brevet: jeg var i Mecklenburg i et fuldkommen privat ærinde. Så er det jeg siger: Er det indiskret at spørge Dem, hvad det var?

Schmidt: Alle de ærinder, jeg har haft i Mecklenburg i tidens løb, har været private. Ved privat forstår jeg, at de ikke har drejet sig om tysk-danske forhold.

Busch-Jensen: Det forstår jeg, men har jeg så ret, når jeg også forstår det sådan, at når De skriver, at De den dag eller på den tid var i Mecklenburg i et privat ærinde, støtter De det ikke på noget håndgribeligt?

Schmidt: Ja, det ville have været rigtigere, om jeg havde skrevet, at jeg altid var i Mecklenburg kun i fuldkommen private ærinder. De kan muligvis sige, at det ord ikke helt passer med det andet.

Busch-Jensen: Ja, så er jeg tilfreds.

Schmidt: Jeg skrev „dengang“, og „dengang“ er jo også den 17. marts. Og den 17.

marts har jeg ikke fra erindringen, men det ved jeg fra dr. Jacobsen.

Busch-Jensen: Men må jeg så spørge Dem om en ting til. Hvis De vil være så venlig at læse brevet igennem, skriver De temmelig detaillert om, hvad der umiddelbart ser ud som Deres erindring om mødet, ikke?

Schmidt: Detaillert?

Busch-Jensen: Ja.

Schmidt: Hvorom?

Busch-Jensen: Om Deres erindring om mødet dernede.

Schmidt: Ja, ja.

Busch-Jensen: Nu forstår jeg jo, at om De overhovedet har været i Mecklenburg dengang, det tør De ikke sige med bestemt-hed. Det forstår jeg godt, men så vil jeg gerne have uddybet lidt nærmere — formanden var inde på det —, hvordan denne skrivelse fremkommer den 15. november 1950. Jeg kan selv se efter indledningen, at De har skrevet til hr. Olesen på hans foranledning; De skriver til hr. Olesen: De har henvendt Dem til mig angående Doberan-Rostockmødet. Men må jeg spørge Dem, hvordan kommer brevet efter det, vi nu har hørt, til at få det konkrete indhold, det har? For jeg går ud fra, at vi er enige om, at det, der står i brevet, bygger ikke væsentligt eller slet ikke på Deres erindring.

Schmidt: Det vigtige, der står i brevet, og som jeg også udtrykkeligt fremhæver tilsidst som det positive, er det, at jeg har set og talt med dr. Munch og set og talt med dr. Jacobsen. Alt det andet er detaljer, som er, hvad jeg har tænkt og hvad jeg ikke har tænkt.

Busch-Jensen: Det er ikke det, jeg spørger om nu. De misforstår mig ikke, når jeg siger, at det indtryk, jeg fik ved at læse brevet, i nogen grad er modificeret — jeg siger: i nogen grad modificeret ved vor samtale her. Men så vil jeg gerne have lov at spørge Dem: Hvordan får brevet dette præcise indhold? Jeg kan også sige det sådan: Har De talt med nogen om, drøftet med nogen, hvad der skulle stå i Deres brev? Jeg forstår, at brevet er, om jeg så må sige, kommet frem ved en anmodning fra hr. Olesen. Kan De huske, hvad hr. Olesen har sagt til Dem dengang, hvad hr. Olesen har bedt Dem om?

Schmidt: Olesen har, såvidt jeg ved, skrevet til mig, at han ønskede at få en oplysning, og den var jeg selvfølgelig villig

til at give ham, for man har jo henvendt sig fra avisernes side til mig, og aviserne har ligefrem overfaldet mig: Hvad har der været der, og hvorledes var det? Jeg kunne næsten ikke bjerpe mig. Det er ikke mig, der har været påtrængende, men man har trængt ind på mig fra forskellige sider, og Olesen ville altså også vide det. Og jeg ved ikke, detaillert? ja, detaillertne består jo kun i dette, hvad jeg måtte tænke mig ved det, ikke sandt? Jeg gjorde mig tanker om, hvad det kunne føre til. Jeg har fremhævet, at det kom mig fuldkommen overraskende.

Busch-Jensen: Ja, det forstår jeg, men sagde hr. Olesen, hvad interesse han havde i at få et sådant brev fra Dem?

Schmidt: Hvad interesse han havde? Han ville have hele forholdet med Rostockmødet oplyst. Det er jo en naturlig interesse.

Formanden: Jeg var inde på det før under det, De sagde før, at De har forhandlet med hr. Jacobsen. Efter at De har fået dette brev fra hr. Olesen med anmodning om at skrive en erklæring, optager De altså forhandling med hr. Jacobsen for at få konstateret, på hvad tidspunkt han mener mødet har været?

Schmidt: Ja, jeg forhandler med ham.

Formanden: Ja, De forhandler med Jacobsen, forinden De afgiver dette brev?

Bøgholm: Der foreligger for kommissionen et brev fra Dem, dateret 15. november 1950, det brev, der lige er drøftet. Det er et brev om begivenheder, der ligger tilbage i det tidlige forår 1940. Nu vil det være af ganske afgørende betydning for enhver historisk betragtning at nå frem til nogenlunde samtidige udsagn. Jeg forstod, at De følte Dem overrasket ved at træffe udenrigsminister Munch i Rostock?

Schmidt: Ja.

Bøgholm: Og jeg vil derfor gerne spørge Dem: Er det ikke muligt at nå frem — eller tilbage, om De vil — til udsagn, der er nogenlunde samtidige, der ligger tilbage i tiden omkring 9. april, lidt før eller lidt senere?

Schmidt: Om det skulle være muligt?

Bøgholm: At nå tilbage til udsagn fra Dem om dette møde, som De har fremsat i året 1940?

Schmidt: Om det skulle være fremsat fra min side?

Bøgholm: Omkring året 1940 har De sikkert drøftet mødet i Rostock med både den ene og den anden?

Schmidt: Nej, jeg har talt med min kone, og det kan være med en ven, jeg har. Jeg har nok sagt det engang her, men jeg har aldrig sagt det således, at jeg prøvede at komme ind på at få at vide, hvad det i grunden var, for jeg havde en følelse af, at det var en vanskelig situation for Danmark, og jeg ønskede ikke at blande mig i det.

Bøgholm: Ja, det forstår jeg, men når forholdet er dette, at De føler Dem stærkt overrasket, har De så ikke overfor andre givet udtryk for denne overraskelse?

Schmidt: Det har jeg vel nok, overfor enkelte personlige venner, men ikke mennesker, der havde indflydelse på disse ting, og jeg ønskede heller ikke, at de skulle blande sig ind i det.

Bøgholm: Men er det muligt for Dem i dag at sige, til hvilke venner De har talt om det?

Schmidt: Nej, det er det ikke. Jeg kunne måske udtale formodninger, men...

Bøgholm: Men ingen sikre holdepunkter?

Schmidt: Men det har ingen værdi, når jeg ikke ved noget bestemt.

Bøgholm: Må jeg så blot stille et spørgsmål til. Der står i dette brev, at hr. Jacobsen muligvis skulle assistere ved forhandlinger. Vil det sige, pastor Schmidt, at De har ingen viden om, hvorvidt hr. Jacobsen har assisteret ved disse forhandlinger?

Schmidt: Jeg har jo hørt, at han ikke har assisteret, men det vidste jeg ikke dengang.

Bøgholm: Det vil altså sige, at han var kaldt op med den mulighed for øje at komme til at assistere?

Schmidt: At holde sig rede.

Bøgholm: Men der blev ikke brug for hans medvirken?

Schmidt: Jeg tænker jo nærmest, at det ikke har været således, at han har været tænkt at skulle tage del i forhandlingerne, men nærmere, at Himmeler, når han har været tilstede, kunne tale med ham om, hvorledes han bedømte disse ting, fordi han gjaldt for en, der kendte danske forhold.

Bøgholm: Men der blev ikke brug for denne assistance?

Schmidt: Nej, efter hvad jeg har hørt. De har hørt lige så meget som jeg.

Jørgen Gram: Mine spørgsmål er på linie med det, hr. Bøgholm var inde på. Formanden spurgte ved begyndelsen af dette møde hr. Schmidt, hvorfor han ikke også havde

skrevet hjem om mødet med dr. Munch, og pastor Schmidt svarede: jeg kommer jo tilbage fra rejsen, så har jeg tid til at fortælle om det. Pastor Schmidt udtalte også, at han ville ikke skrive derom, fordi der var censur. Men det er jo dog gerne sådan, når man kommer tilbage fra en rejse og i dette tilfælde har mødt sit lands udenrigsminister — det er jo da ikke en helt almindelig begivenhed, det er noget, man bemærker sig —, at man så taler derom med sine egne, først og fremmest med sin kone, sine børn, og fortæller om det også til andre, også til sine venner. Den 17. marts, i det hele taget i marts måned, var vi jo ikke i krig, ikke besat af Tyskland. Er det da ikke muligt, at også børnene kan have hørt af deres fader om, at han på en rejse i udlandet har truffet landets udenrigsminister? Pastor Schmidt siger selv: jeg kommer jo tilbage fra rejsen, og så er der tid til at fortælle om det. Deraf får man dog det indtryk, at det ikke var noget, der skulle hemmeligholdes, og hvorfor skulle det også det? Vi var jo ikke i krig med nogen.

Schmidt: Nej nej, men jeg havde nok på fornemmelsen, at det var en meget vanskelig situation for Danmark, og jeg havde ikke ønske om at blande mig i noget eller at gøre noget forkert. Altså tier man.

Jørgen Gram: De har altså ikke talt med venner eller med børnene om, at De har mødt dr. Munch?

Schmidt: Ikke med det ønske, at de nu skal se at få det frem. Der er altid talt i fortrolighed.

Jørgen Gram: Ja, men er der talt i fortrolighed med andre end med fruén?

Schmidt: Ja, der er vel nok nogle, jeg har talt til derom, men jeg kan kun fremsætte formodninger derom; jeg kan ikke sige noget bestemt om, hvem det var.

Jørgen Gram: Det var inden 9. april. Så kommer 9. april, og landet bliver besat. Pastor Schmidt har altid været politisk interesseret, det måtte han jo være som tidligere politiker, og der foregik da talrige drøftelser i offentligheden, både nede hos os og heroppe, om Danmark nu havde vidst, hvad der forestod, og om man havde været forberedt på, at der kunne komme sådan noget o. s. v., o. s. v. Så lå det da nær at antage, at pastor Schmidt, når han talte f. eks. med politiske meningsfæller, ville fremdrage dette, som man nu efter den 9. april kunne se måske nok havde nogen betydning, at dr. Munch havde været nede i

Tyskland. Pastor Schmidt siger jo selv, at han havde indtryk af, at det var noget betydningsfuldt, men noget, som andre ikke måtte vide. Efter den 9. april var der jo ikke noget i vejen for, at pastor Schmidt til en slags retfærdiggørelse af den tyske handling, altså besættelsen, havde talt med sine meningsfæller og sagt: ja, det skulle være mærkeligt, om der ikke har været en overenskomst, den danske udenrigsminister har da været dernede, jeg har mødt ham, jeg tror nu, de har været enige om, at landet skulle besættes, og at Danmark ikke skulle gå videre op imod det o. s. v., o. s. v. Er det ikke muligt, at pastor Schmidt kan have talt med nogle af sine meningsfæller og andre om dette efter den 9. april, og da hvem?

Schmidt: Det mener jeg ikke, jeg har gjort, for jeg har følt det som en personlig pligt, eller rettere, jeg har pålagt mig selv ikke at gøre min efterfølger situationen vanskelig. Jeg ville ikke blande mig ind i noget; jeg holdt mig fuldkommen tilbage i politisk henseende; jeg har ikke udfoldet politisk virksomhed efter den tid, udover at jeg — det kunne jeg måske nok fortælle — har gjort en hel del, hvor jeg havde lejlighed til det, for at besættelsen muligvis kunne lettes eller endda måske helt ophøre. Men ellers har jeg holdt mig tilbage, fuldkommen tilbage.

Jørgen Gram: Det forstår jeg godt, men efter Deres synspunkt var det jo netop at lette forklaringen af det hele, hvis det kunne konstateres: ja, men man var jo enig om, at det skulle gå sådan, den danske udenrigsminister sammen med ledende tyske personligheder havde truffet sammen. Det var jo dog at lette forståelsen og ligesom undskylde, at man fra tysk side havde gjort, hvad man havde gjort. Jeg tænker i denne forbindelse ikke på, at De skulle have drøftet det med Deres efterfølger, dyrlæge Jens Møller, men der kunne godt være andre politiske meningsfæller eller venner, som De stod i et nært forhold til, med hvem De ved disse lejligheder kunne have drøftet dette.

Schmidt: Sagen ligger nu ikke så nemt. Hvis jeg var kommet frem med dette, hvad havde englænderne så sagt? Det var under krigen endnu.

Jørgen Gram: Men så efter 1945?

Schmidt: Ja, efter 1945, da sagen kom frem, da var jeg jo også rede med min forklaring.

Jørgen Gram: Dette her er først kommet i 1950.

Schmidt: Nåja, det havde jo nu på en måde fået historisk interesse. Nu er det rigtigt nok af meget stærk interesse, for hele denne udrensning ses nu helt anderledes, end man har set på den, og det er det, der har fået mig til at sige, hvad jeg vidste.

Jørgen Gram: Men efter 1945 var der jo fri meningsudveksling, og da kom dette stærkt frem i offentligheden.

Schmidt: Ja, fri meningsudveksling? Dengang jeg blev løsladt — jeg var jo først arresteret og sad i Sønderborg fængsel, og så blev jeg interneret i Petersholm, og da det blev ophævet samtidig med ophævelsen af brevcensuren, da følte politimester Bjerre sig foranlediget til at gøre mig opmærksom på, at jeg ikke måtte ytre mig i pressen, og så fremdeles.

Busch-Jensen: Hvornår var det?

Schmidt: Det må have været i 1946 vistnok, jeg kan ikke sige det helt bestemt.

Jørgen Gram: Det, jeg efterlyste, var, om De har drøftet det med nogen som helst personlige venner eller politiske meningsfæller?

Schmidt: Det kan godt være; jeg siger jo også, at jeg har formodninger, men ikke for at lave en politisk aktion.

Formanden: Ja, vi kommer det vist ikke nærmere.

Viggo Starcke: Jeg vil gerneligespørge Dem, pastor Schmidt: hvor boede De i 1940? Boede De stadig i Vodder?

Schmidt: I 1940 boede jeg i Petersholm ved Tørsbøl.

Viggo Starcke: Altså nord for grænsen?

Schmidt: Ja.

Viggo Starcke: Var det sådan, at De skulle have pas, når De skulle rejse til Hannover og til Mecklenburg?

Schmidt: Ja, ligesom alle andre.

Viggo Starcke: Eksisterer Deres gamle pas endnu? For så foreligger der mulighed for, at man gennem stemplerne i passet kan verificere, på hvilket tidspunkt De har været der. Har De Deres gamle pas?

Schmidt: Jeg har ikke passet, jeg ved det i det mindste ikke.

Viggo Starcke: Jeg vil henstille til formanden, at man undersøger, om der findes bevareret noget sådant materiale, for det kunne jo bruges til at fæstne hukommelsen, ikke sandt? — Og De har ingen erindring om, pastor Schmidt, hvor det hotel lå i Rostock,

hvor De traf dr. Munch? Ville De på et kort over Rostock være i stand til at orientere Dem i så henseende, eller ville De i en fortegnelse over hoteller i Rostock være i stand til at genkende navnet?

Schmidt: Ja, det ville jeg vistnok.

Viggo Starcke: Det ville have en vis betydning også for tidsfæstnelsen, hvis man kunne finde noget materiale i hotellets fortegnelse over gæster og derved få verificeret, på hvad tidspunkt det har været.

Schmidt: Jeg sagde allerede overfor formanden, at jeg mente nok, jeg vidste, hvilket hotel det var, men man skal være meget forsigtig med at sige noget, som muligvis har forskudt sig i ens erindring. Erindringsforskydning er altid mulig, og derfor kan jeg ikke med absolut sikkerhed sige, at det var det og det hotel, jeg dengang benyttede. Men jeg tror nok, jeg ved omtrent, hvor det var.

Viggo Starcke: Og De kan ikke selv, uden støtte fra anden side, fæstne datoen? Men er De sikker på, at det var før den 9. april 1940, at det var i foråret 1940?

Schmidt: Ja, ja.

Viggo Starcke: Og De er sikker på, at det var i Rostock?

Schmidt: Ja, ja.

Viggo Starcke: Og ikke andet steds?

Schmidt: Nej, nej.

Viggo Starcke: Så eller hørte De i Rostock noget om andre deltagere eller personer foruden dr. Munch?

Schmidt: Nej, jeg kender heller ingen andre.

Oluf Pedersen: Jeg forstår Dem sådan, pastor Schmidt, at dette med den 17. marts er kommet fra anden side, sådan at det nu blot er blevet til, at det var i foråret 1940. Blot et enkelt spørgsmål: Er enhver mulighed udelukket for, at hvis nu rygterne havde sagt, at det var foregået i 1939, kunne det også have passet til det? Hvad er det, der gør, at det skulle have været i 1940 og ikke kunne være i 1939?

Schmidt: Der er forskel på, om man nøjagtigt kan sige, at det var den og den dato, eller om det var det og det år. Man kan lettere sige, at det var det og det år, det kan hukommelsen lettere holde fast end netop den enkelte dag.

Harald Nielsen: Det var egentlig det samme, jeg ville spørge om. I Deres hukommelse, pastor Schmidt, står det altså sådan, at det var i foråret 1940?

Schmidt: Ja.

Harald Nielsen: Hvorpå støtter De denne opfattelse?

Schmidt: På min hukommelse.

Harald Nielsen: Så vil jeg gerne spørge Dem: Var De i Rostock i 1939, i foråret 1939?

Schmidt: Om jeg var der i 1939 ... ja, det ved jeg ikke.

Harald Nielsen: Men det er muligt, at De har været der også i 1939?

Schmidt: Jeg ved det ikke, men jeg har været der flere gange.

Harald Nielsen: Så vil jeg også gerne spørge, for at få det ganske klart: De kan ikke nævne nogle personer, som De lige efter den 9. april har talt med om dr. Munchs tilstedeværelse i Rostock?

Schmidt: Nej, det bliver altfor usikkert; jeg har mine formodninger, men det er ikke absolut sikkert. Og jeg holder det for vigtigt at sige, at jeg har aldrig talt med andre i den hensigt, at der skulle komme en politisk aktion.

Harald Nielsen: Men De vil ikke overfor kommissionen nævne nogen, De kunne have talt med derom?

Schmidt: Nej.

Rager: Jeg har forstået, pastor Schmidt, at Deres normale rejserute, når De var hos Deres familie i Østpreussen, gik med skib fra Zoppot til Warnemünde, og så tog De til Rostock af interesse.

Schmidt: Ja, ja.

Rager: Har De nogen erindring om sejlturen ved den lejlighed, i foråret 1940? Har De nogen som helst erindringer derfra?

Schmidt: De mener, om jeg har købt nogle erindringer?

Rager: Nej nej, jeg mener: Kan De huske noget fra selve sejlturen?

Schmidt: Ja, jeg kan huske, at jeg så på den smukke port, hvorigennem man kommer ind til Rostock, og de andre seværdigheder.

Rager: Jeg tænker på sejlturen fra Zoppot til Warnemünde. Den har De ingen erindringer fra?

Schmidt: Jo, om denne sejltur har jeg nok erindringer, men jeg kan ikke sige bestemt, hvornår det var.

Rager: Nej, men det, der interesserer mig i denne forbindelse, er, at det var en usædvanlig hård vinter, hvor vistnok det meste af Østersøen var tillagt, og derfor mener jeg, om De måske havde nogen erindring om vanskeligheder med hensyn til sejladsen og sådan?

Schmidt: Nej, men det kan godt være — jeg siger jo ikke, at det hænger sammen med dette besøg her.

Formanden: Kun lige et eneste afsluttende spørgsmål. Jeg vender tilbage til mødet den dag. De forklarede, at det var ikke givet, at det var helt ordret, hvad der stod i brevet om, at dr. Jacobsen havde sagt, at han muligvis skulle assistere ved forhandlinger mellem dr. Munch og Himmler. Såvidt jeg forstod — og det er det, jeg gerne vil have bekræftet: — Hr. Jacobsen nævnte ikke dr. Munchs navn? han sagde, at han skulle eventuelt assistere ved forhandlinger mellem nogle danskere og Himmler, ikke sandt?

Schmidt: Nej, jeg kan ikke påstå, han har nævnt dr. Munchs navn. Jeg holder det næsten for sandsynligt, at han ikke har gjort det.

Formanden: Det vil sige, det åbner mulighed for, at hr. Jacobsen har været tilstede for at deltage i forhandlinger mellem andre danskere og tyske?

Schmidt: Ja.

Formanden: Tak, så tror jeg ikke, vi vil gøre Dem ulejlighed mere; hr. pastor Schmidt, og så takker vi Dem for Deres nærværelse her i dag.

Afhøringen sluttet kl. 11,30.